

*Kegyelmeteknek igaz szolgája:
GRÓF BOLZA JÓSEF mpr.*

Az a kis csekélység pedig, a mit János hajdú átadott volt: egy akó felséges 1811-iki termésű pankotai fehér; erre nézve nagytiszteletű Kuczián uram erős matematikai ismerete rögtön kikalkulálta, hogy ez a két papot meg a két professzort illeti. Volt még aztán két szánkó búza, a harmadik szánon nagy oldal szallónak, kolbász, oldalas, sonka s még egyéb főzelékek, melyeket a rusztikus⁵⁷ poézis így foglalt rigmusokba:

LENCSE, BORSÓ, KÁSA
DIÁK TÁPLÁLÁSA!

Hát biz vége lett a sedes-nek! A három fő reus nem csak hogy meg nem büntetődött, sőt első sorban ők jelöltettek ki primipilusokul⁵⁸. – Volt már 11 diák, de hol a Papanek Dani – kérdé tiszteletes Molitórisz uram –, hogy ő is velök menvén, hűséges kötelessége szerint az ifjúság nemes erkölcsi felől titkos tudósításokat szolgáltasson bé!

Hát bizony Danira a Gyula, az a nagy fejű, rácsukta a kályhafütylyuk ajtaját, megfenegetvén erősen, hogy ha kukkanni mer, betöri mind a két felül két-két oldalbordáját; míg nem az áldott lelkű Benke meglátván

egy szelid arczu, szerény ifjút ott az ablakban Senecával a kezében, monda: „Ecce Ludivice! Jer csak, te leszel a tizenkettedik, s ha a gróf valamiből censiálni⁵⁹ akar, te állj elő. Hanem fiam Lajos, te Haan Lajos! Megfelelj ám a scola becsületéért!”

Kuczián uram elbocsátá ugyan az ifjakat, de nagy fejcsóválva ment haza, szüntelen dörmögve magában: „Canis tota mater! Akármiként legyen is az állapotok mineműsége, ez megint aligha nem annak a fondorlelkületű Gaálnak a munkája...!”

Miként felelt meg Lajos a scola becsületéért társaival együtt? Azt nem írom le – hanem februáriusban megint elvitette őket a gróf. A tánc-szünetek alatt szavaltak, daloltak. Az öreg grótot elragadá, midőn a nagy fejű, széles vállú Gyula elszavalta, hogy:

„HOHÓ! TEKINTETES KAROK ÉS RENDEK!
UTÁNAM CSAK, MAJD ÉN ELŐL MENENEDEK...”

Míg az a hamis szemű Blanka kontessz nem győzte eléggé ismételni kérését ahoz a kis nyalka pörge bajuszú Lajos diákhoz:

– Őh édes Szakál! Csak még egyszer mondja el azt, hogy:

„KIDÖLT A FA MANDULÁSTÓL...”

Aztán meg:

„GYENGE RÓZSABOKOR KESEREG MAGÁBAN...”

vagy:

„MEGKÖVETEM A TENS NEMES VÁRMEGYÉT...”

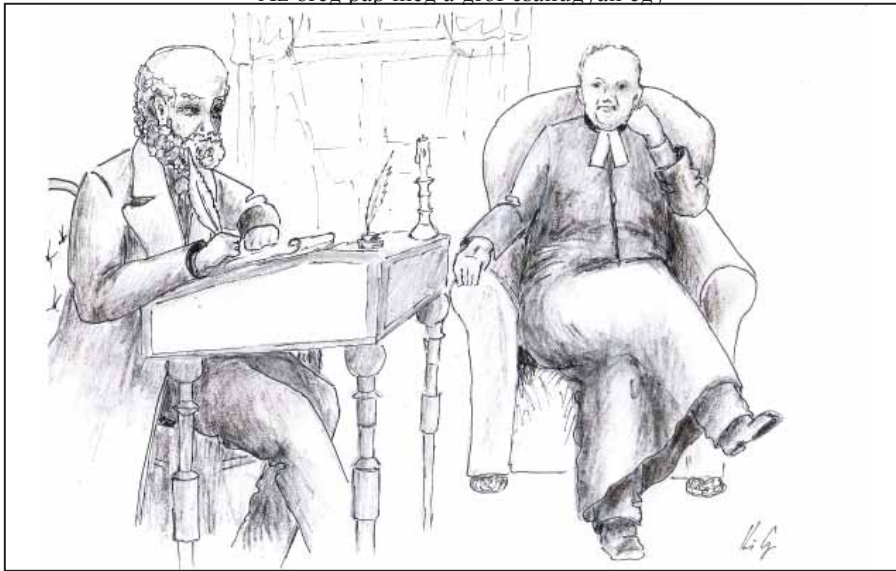
Hát aztán még – jaj, hogy is van az eleje annak, hogy:

„ITT VIRÁGZIK A KAKUKK-FŰ SZARKALÁB...”

Meg, hogy:

„SZELID KIS LÁNY JÓJ BE HOZZÁM PIHENNI...”

Mondja csak kérem mind, madmoázell Leokádia mindjárt kész lesz velük, leteszi fortepiánóra, ezután sohse játszunk több etüdöt hanem mindig ilyeneket; – ugye majd édes Szakál, fog maga akkor is nekünk ilyen szépeket dalolni, ha a pap bácsik magukat ide hozzák iskolástól, mert az ugy lesz ám, tudom én már, nézze csak, most is arról beszélnek, nézze csak...
Az öreg pap meg a gróf csakugyan egy-

mással beszélgettek, a szelid arczu szerény Haan Lajos állt előttük, kit egyező akarattal megforgatának keményen minden kigondolható tudományokból; Lajos azonban a legnagyobb dicsérettel állta meg a sarat! Elbocsáták, s ő szerényen az ablakhoz vonult Orlaihoz, ki egy papirt tartva kezében, majd erre, majd a ragyogó hold világnál, tündöklő téli természetre nézgetett, mintha össze akarná hasonlítani a kettőt...! Hanem az öreg pap, az mindig a gróf kaputja szárnáyn ült, súgtak-búgtak, össze-össze bólintottak, ott volt a csavarogó nótárius is, kivel a pap gyakran váltott egyetértő pillantásokat.

Másnap délután midőn az ifjakat utnak bocsáták, az öreg gróf a két papot meg a nótáriust behívá az író-szobájába, s egy nagy levelet adott az öreg pap kezébe e szavakkal: „Itt van, használják kegyelmetek isten dicsőségére és a mi édes magyar hazánk épülésére, ha a nagytiszteletű Senioratus belegeyezik, hogy a mezőberényi scola ide a mi városunkba áttelepíttessék, az esetre én ezen levelem által adok örök alapítványképen 300 hold földet, meg ezt a 8 házhelyet itt e! Egyébiránt köszönöm a kegyelmetek jó barátságát, melybe magamat ezután is ajánlom! Nótárius uram pedig fogja ezt a levelet, s csavarogójék el vele

Tót-Komlóra az esperes urhoz, hogy jó idején tudtával légyenek mindenek!”

Ekkor lépett be a két kontessz, hallották az egész alapítvány elmondását, s a hamis szemű Blanka nyakába ugrott a tatának, s végtelen szapora szóval kérte, hogy adja oda azért a sok szép nótáért meg azt az egyik malmot is a diákoknak, legalább lesz min megörölni azt a búzáat, a mit a csabaiak meg a komlósiak hoznak nekik.

A gróf aztán beírta ezt is.

Ekkor meg a szende Szeréna kontessz állt elő:

– Kedves tata – mondá –, én meg ezt kérem még a diákok számára. S ezzel egy meglepőn sikerült aquarell-tájképet mutat fel, mely a kastély parkját ábrázolá – a tánc-szoba ablakából tekintve – a Szeréna kontessz kedvencz ülőhelyével, s a háttérben egy csúcsos fedelű szárazmalommal! Ezt a képet – mond Szeréna – Orlay emlékezetből festé, első itt-létük alkalmával figyelmesen megnézte, otthon elkészíté, s nekem ma reggel adá, add oda te meg kedves tatám, még ezt a másik malmot is!

– Legyen – mond a gróf – s azt is beírta. Hanem már most aztán nótárius uram csak induljon ám vele az espereshez!

* * *

Kuczián uram saskörmei – melyekkel az ő scoláját őrizé vala, letörtenek! Mikor a következő tavaszon a Senioralis gyűlés egyhangúlag kimondá, hogy a mezőberényi particula Szarvasra *áthelyeződik*; gyűlésből kijövet azt mondá tiszteletes Gaál uram Kuczián komájának: na uram, komám uram, hát ugy-e csak *elfarsangoltuk* a kendtek iskoláját?

– El ám – viszonzá Kuczián – lelke kendnek rajta, fondorlelkületű komája; hanem majd meglátom, miként viselnek kendtek gondot rája! Nem hullatja-e el az átültetett plánta virágait az új földben?!

– Azt bízza kend ránk!

* * *

Nem hullatta el! Azóta folyvást virágozott és virágozik – virágozzék is – mint az alapító nemes gróf óhajta, isten dicsőségére és a mi édes magyar hazánk épülésére, virágozzék nemzetségről nemzetségre!

* * *

És Papanek Dani...? Én biz' nem tudom, mikor szabadult ki a kályhafütylyukból, csak annyit hallottam, hogy az iskolával együtt ő is átplántálódott Szarvasra s még most is él, hogy a kakkas csípje meg!

Az illusztrációkat készítette:
Kis Gabriella

57 Rusztikus – Itt falusi, paraszti

58 Primipilus – Római katonai vezető, itt képviselő

59 Censiál – Vizsgáztat, kérdez